

Verslag over de HERFSTTREK 1977

Traditiegetrouw heeft de Vogelwerkgroep Haarlem weer trek waargenomen op de post aan de Boulevard bij Bloemendaal aan Zee. Er is op zondag 18 september reeds waargenomen, maar officieel zijn we begonnen op 24 sept. met een vaste postbezetting op de weekeinden van zonsopgang tot ca. 10 uur, terwijl er op de weekse dagen door enige mensen waargenomen is, zij het op een later uur. Onze waarnemingen zijn vergeleken met die van de vinkenbaan "Cornelis van Lennep" in de Kennemerduinen.

De trek zette deze herfst vroeg in en had een regelmatig verloop met veel vinken, spreeuwen, veldleeuweriken, kieviten, nezen en ook lijsters. De zomer in Skandinavië was evenals bij ons koud en sonber geweest.

Op 8 en 9 okt. waren de weersomstandigheden voor gestuwde trek zo gunstig, dat er in dat weekeind enorme aantallen vogels doortrokken. Van de deelnemers aan het vogeltrekweekeinde van de K.N.N.V. op Schouwen ontvingen we bericht, dat er op 8 en 9 okt. aan de Punt van Goeree duizenden vogels doortrokken.

De trekpost bij Bloenendaal aan Zee telde in de eerste 3 uur o.m.

	<u>8 okt.</u>	<u>9 okt.</u>
spreeuwen	33000 in 170 troepen	28000 in 290 troepen
vinken	330 in 42 "	7000 in 426 "
graspiepers	670 in 130 "	480 in 120 "
veldleeuweriken	4 in 3 "	330 in 60 "
kieviten	2485 in 51 "	1424 in 52 "
nezen	4 in 3 "	180 in 53 "

De voor 9 okt. vermelde aantallen zijn beslist te laag, omdat het één niet te tellen stroon van doorelkaar vliegende vogels was. De trek ging nog verder door tot half twaalf. Het weer was zonnig met goed zicht, wind ZO 3-4 B., een windsterkte waarbij de vinken nog net trekken. Die dag zagen we zo'n 40 vogelsoorten trekken.

In de genoemde waarnemingsperiode hebben we geen dagen met terugtrek gehad. Alleen op 18 sept., toen er incidenteel werd waargenomen, was er duidelijk van "verkeerde trek" sprake. Een groot deel van de toen trekkende vogels (kneu en graspieper) trokken naar NNO. Wind zwak N.

Het weer. Na een droge septembermaand regende het in oktober ook weinig. De wind woei overwegend uit de ZO-sektor. Deze luchtstroming werd in stand gehouden tussen een krachtig hogedrukgebied boven Oost-Europa en lagedruk-systemen boven de oceaan en voerde warme lucht aan. Door de invloed van het hogedrukgebied konden de depressies niet tot onze gebieden doordringen. Deze situatie is bij uitstek geschikt voor het optreden van gestuwde trek. Er zijn twee kleine onderbrekingen geweest: van 29 sept. tot 2 okt. was het stormachtig weer met westelijke winden; er was toen geen trek. Maar 3 oktober was er sterke trek van vogels, die door dit slechte weer opgehouden waren. Het was vaak heilig, maar echt mistig was het over het hele land op 26, 27 en 28 okt., zodat er toen geen trek was, alleen was er op 27 okt. wel sterke trek van lijsters, hoofzakelijk koperwieken.

Na het rustige weer in oktober zette november in met harde, soms tot storm aanwakkerende wind uit het zuidwesten, waarbij de trek uiteraard op-hield. Op de dagen dat de wind afnam tot kracht 6 B, was er toch nog weer sterke trek van spreeuwen tot in de middag en op 23 nov. bij wind uit een ongunstige richting, NW t N, die weliswaar zwakker was (4 B), was er nog sterke trek van spreeuwen.

Spreeuwen. Behalve in de hierboven genoemde twee slechtweerperioden met harde wind resp. nist trokken de spreeuwen op alle dagen. Over het algemeen waren de troepen niet groot, behalve op 8 en 9 okt. Op 9 okt. was er een sterke zee trek; van de 28000 spreeuwen die we zagen, vlogen er 12300 in 9 grote troepen in ca. ZW richting zee over, richting Engeland. De overige 16000 in 270 kleinere troepen volgden de kust. Op 22 okt. zagen we 1 troep van 60 spreeuwen eveneens zee waarts gaan in WZW richting. De troep zwervende spreeuwen in de Kennemerduinen, die op de duindoors fourageerden, was op 11 okt. aangegroeid tot 3000 à 5000 vogels. Onstreeks 13 okt. zijn ze weggetrokken.

Er kwamen regelmatig enkele spreeuwen of kleine troepjes uit zee, maar het is niet te zeggen, of dat terugkerende nachttrekkers zijn, of dat ze alleen naar de kromming van de kustlijn afsteken en zo weer boven land komen.

Alleen op 8 okt. kwamen er 5 grotere troepen uit zee, totaal 660 exx. De spreeuw is minder weergevoelig dan de kleinere vogels. Op 8 okt. toen het aanvankelijk notregende, was er toch een enorme spreeuwentrek bij wind ZO tot 2 B. Om 10 uur werd het zonnig en warm.

Op 30 oktober was het wat kouder en nevelig weer met een van ZW naar ZO draaiende wind 3 B. Er was goede spreeuwentrek, zij het dat ze in kleine troepjes vlogen. Er was die dag ook trek over zee richting Engeland. We zagen 8 troepen naar het westen over zee gaan. Op 1 nov. trokken er gedurende de hele morgen naar schatting wel een 40.000 spreeuwen langs. Op 5 nov. telden we tot 10 uur 18.500 exx. in 120 troepen. Op 6 nov. tot 9 uur bij regenweer met een ZZW wind 7 B telden we 700 spreeuwen vliegend naar ZZW langs de kust, naar heel vreed trokken er 1630 in 26 troepen terug langs de kust naar NNO. Vermoedelijk is de harde wind, gepaard gaande met regen hiervan de oorzaak.

Vroeger in de tijd zou er bij dit weer geen trek zijn. Op 7 nov., toen de ZW wind was afgenomen in kracht tot 5 B. was er behalve sterke gestuwde trek

ook trek van spreeuwen in westelijke richting over zee, naar Engeland. Die dag nam na 11 uur de spreewentrek nog toe. Geschat werd dat er toen van 8 - 14 u. ± 50.000 spreeuwen gepasseerd zijn.

Op 9 nov. was er ook veel ongestuwde trek van spreeuwen, die men uit het NO zag komen; dit duurde tot 10.30 u. toen het begon te regenen en de trek ophield.

Op 10 nov. passeerden er tot 10 u. ± 10.000 spreeuwen en op 16 nov. niet-tegenstaande een sterke wind uit de verkeerde hoek (NNW 6-7) kwamen er nog ongeveer 2000 per uur langs.

Ook op 18 nov. weer veel ongestuwde trek, weliswaar kleine troepen uit ONO richting en op 19 en 23 nov. ook regelmatige trek tot totaal 10. à 15.000 per dag.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de trek van spreeuwen deze maand nog lang en in grote aantallen doorgegaan is.

Vinken. De trek van vinken kwam al vroeg op gang. Op 24 sept. was er al sterke trek van vinken en kepen, tot 9.30 u ca. 1000 in 140 troepen. Er is op veel dagen regelmatig vinkentrek geweest, meer dan we de laatste jaren zagen. We hebben het idee, dat de vinken zich dit jaar in sterke mate vanuit Scandinavië hebben laten stuwten en dat ze grotendeels hun reis over land gemaakt hebben. Bij Falsterbo aan de zuidkust van Zweden zagen wij op 9 sept. en daarna al een sterke gestuwde trek van vinken en kepen, wat ook al erg vroeg was. De vinkentrek, zoals wij die bij ons in Bloemendaal op 9 okt. zagen, was weer ouderwets, van een sterkte zoals we dat in de 50-er jaren meemaakten. Een bijkomende faktor is, dat er deze herfst geen beukenoten zijn, zodat ze niet in de bossen blijven pleisteren.

Uit onze serie jaarlijkse waarnemingen is gebleken, dat er in de vinkentrek als regel twee toppen te constateren zijn, en wel onstreeks 8 okt. en 21 okt. Bij de gunstige trekomstandigheden van deze herfst kwam dit heel mooi tot uiting: 9 okt. 7000 in 426 tr. en 20 en 22 okt. resp. 1650 in 70 tr. en 1600 in 150 tr. Het trekweekend van de KNNV op Schouwen had op de Punt van Goeree op 9 okt. ook duizenden langstreckende vinken.

De trek van vinken is op goede dagen doorgegaan tot op de dagen 30 okt, 5 en 7 nov. toen we resp. aan vinken telden: 1000 in 110 troepen, 400 in 33 tr. en ca. 100 exx. Zo nu en dan werden er tussen de vinken, kepen gehoord.

Graspiepers. Eind sept. is de trek van graspiepers al enige weken aan de gang. Op 24 sept. was er sterke trek, 1359 in 250 tr. en op 25 sept. 400 in 90 tr. Op 8 en 9 okt. ook veel trekkende graspiepers. Als regel neemt deze trek midden oktober sterk af. Deze herfst ging hij nog lang door. Op 22 en 29 okt. nog resp. 150 en 80 graspiepers in 66 en 30 troepjes. Op 30 okt. en 5 nov. relatief nog goede trek van graspiepers, resp. 75 in 30 tr. en 76 in 25 tr. Op 16 nov. nog enkele tientallen.

Veldleeuweriken en Kieviten. Evenals verleden jaar was er trek van veldleeuweriken die in troepjes langs de kust vlogen. Over de weilanden buiten Haarlem was er ook regelmatige trek. Dus zagen we weer sterkere leeuwerikentrek dan normaal. Wij vermoeden, dat één van de oorzaken, evenals verleden jaar, de droogte kan zijn. Nu was sept. veel te droog en ook oktober was droog, zodat het een kwestie van onvoldoende gelegenheid tot fourageren zou kunnen zijn. Evenals verleden jaar gaat dit samen met een trek van kieviten, zonder dat er een koude-inval in de directe omgeving is geweest. Op 8 en 9 okt. telden we resp. 2480 en 1424 kieviten in 51 en 52 troepen en op 9 okt. 330 veldleeuweriken in 60 troepjes.

Veldleeuweriken trokken ook nog door op: 30 okt. 140 in 45 tr., 5 nov. slechts 13 exx., maar op 7 nov. sterke trek van 8 - 15 u. van ca. 500 per uur in troepen van 20-50 exx. Op 16 nov. nog trek van enkele tientallen.

Boonleeuweriken trokken in iets groter aantal dan normaal (zingend) langs, hoewel het bij enkele blijft, bijv. 4 exx. op 9 okt. Strandleeuweriken hebben we niet gezien.

Lijsters. De kranvogels waren in september al in het duin en ook de koperwieken waren vroeg aanwezig op de velden. Er is op veel avonden in oktober nachttrek gehoord. In de ochtend van 27 okt. bij mistig weer en zuidenwind was er sterke dagtrek van koperwieken en wat kranvogels langs de kust. Totaal werden er zo'n 2000 à 3000 gezien. Op Goeree heeft men met de K.N.N.V. op 8 en 9 okt. eveneens een sterke trek van duizenden koperwieken gezien.

Sterke dagtrek van kranvogels is er verder nog niet gezien; wel wordt er regelmatig een troepje trekkend waargenomen. Van zanglijsters werden regelmatig enkele gehoord en van merels was alleen de nachttrek belangrijk; men ziet ze dan 's morgens overal op de grasvelden. Op 9 okt. telden we nog 8 trekkende grote lijsters.

Op 30 okt. en 5 nov. zagen we zwakke trek van kransvogels en koperwieken, maar in de nacht van 15 op 16 nov. is er sterke nachttrek geweest en de trek ging op de dag nog door. In het duin telde men toen 's morgens niet minder dan 65 merels op 1 km. kanaalbern in de AW duinen en er waren honderden koperwieken en kransvogels aanwezig, terwijl de trek nog doorging. Er zijn b.v. van 10.45 - 11.45 u. 570 trekkende kransvogels in 16 groepen geteld en tevens tientallen koperwieken.

Op onze ronde door de polders, op 19 en 20 nov. zagen wij op de drassige weilanden vele fluitzenden foeragerende koperwieken en kransvogels, en ook vele tientallen merels. Ook het duin zat in die tijd vol. Op 26 en 27 nov. zagen we op de landerijen in Noord-Holland en Friesland ook overal nog zeer grote aantallen van deze lijsters.

Kraaien. De eerste bonte kraai werd pas laat waargenomen. Onstreeks 20 okt. werden er enige in het duin gezien. De trek van bonte kraaien is nienig; we hebben geen enkele troep voorbij zien trekken. De kauwen trokken vanaf 9 okt. regelmatig in klein aantal langs; 9 okt. 152 exx., 11 okt. 170 exx. in 10 tr.

De roeken kwamen pas na 20 okt. langs; op 21 okt. ging de trek tot het eind van de middag door. Ook over de polders trokken roeken. Het is verheugend dat er ook dit najaar weer troepen roeken (vaak genengd met kauwen) gezien worden na de nagere jaren eerder. De trek van roeken bleef na 29 okt. aanhouden, hoewel het nu nog naar enkele troepen betrof. Op 30 okt. zagen we 65 roeken in 5 tr. langs de kust trekken en 24 in 2 tr. in westelijke richting over zee gaan.

Op 1 en 4 nov. zwakke trek van roeken en wat kauwen en op 16 nov. zag men een troep van 24 roeken en 6 kauwen hoog overvliegen naar het westen over zee.

Van de invasie-vogels notekraker en Vlaamse Gaai zijn er dit jaar ook weer verplaatsingen geconstateerd. In Falsterbo op de zuidpunt van Zweden zagen we in de 1e en 2e week van september al sterke trek van notekrakers; dit waren echter de diksnavelige, de Europese ondersoort. En in de 2e en 3e week van september was daar ook sterke trek van vlaamse gaaien. In ons land is de trek van gaaien zwak en er komen verspreide meldingen van notekrakers binnen, hoofdzakelijk in het oosten van het land. In de duinen is er een gezien bij Castricum en drie bij Katwijk.

Verdere kleine vogels. Er werden regelmatig groenlingen, putters, witte kwikstaarten (een enkele gele kwikstaart), rietgorzen en ijsgorzen waargenomen. De laatste boerenzwaluw zagen we op 15 okt. Van de kneu die in sept. al trekt, zagen we alleen op 24 sept. en 9 okt. trek van enige betekenis, resp. 250 en 135 exx. Van de ringmus waren 24 sept. 8,9 en 15 okt. belangrijke trekdagen met resp. 500, 140, 600 en 450 exx. Dit jaar was er ook weer trek van sijzen, die we verleden jaar genist hebben. Ook trokken er barnsijzen, w.o. een enkele grote barnsijz.

Op 5 nov. vloog nog een zeer late huiszwaluw over de zeereep. We zagen toen ook een ijsgors langstrekken. Op de vinkenbaan zijn relatief veel ijsgorzen gezien.

Mezen. Opvallend was, dat er dit jaar (in tegenstelling tot vorig jaar) weer een belangrijke invasie-achtige trek van mezen was. Op 24 september telden we 165 pinnelmezen in 14 troepjes en 135 koolmezen in 17 troepjes. In het duin werden toen veel zwarte mezen gezien. Daarna zijn er nog op vele dagen trekkende mezen gezien, na half oktober meest nog alleen koolmezen. 30 oktober was de laatste dag met een nog gevariëerde trek. We telden toen buiten de reeds genoemde soorten: 130 ringnussen, 21 kneutjes, en nog resp. 28 en 6 kool- en pinnelmezen. Op 10 nov. was er ook nog wat trek van ringnussen.

Fraters. Op 18 oktober werden de eerste fraters gezien en nadien werden ze regelmatig in het duin bij de vinkenbanen waargenomen met als topdagen 26, 29 en 30 oktober en 23, 26 en 27 nov.

Van de roofvogels werden torenvalken en sperwers gezien, tweemaal een snelleken en op 24 sept. 4 boonvalken. Het aantal sperwers blijkt weer wat toe te nemen.

Boven zee zijn op enige dagen Jan van Genten gezien en enige kleine jagers; ook dworgneeuwen, zelfs nog op 22 okt. Verder is er op verscheidene dagen trek van kapneeuwen geweest. De echte trek van neeuwen is niet altijd te constateren, omdat onze post vrij dicht bij IJmuiden is, waar een grote slaappleats van neeuwen is.

In dit verslag is tevens gebruik gemaakt van waardevolle gegevens over de periode na 6 nov. (onze laatste officiële waarnemingsdag) die wij ontvingen van mensen van de vinkenbaan in de Ansterdalse Waterleidingduinen die zowel aan de kust als in de duinen neer naar binnen, hebben waargenomen op de in het verslag genoemde dagen.

Résumé.

Van de herfsttrek 1977 kunnen we zeggen dat de trek vroeg is ingezet. Dit houdt vermoedelijk verband met de slechte zomer, want naar wij vernamen was dit jaar ook in Skandinavië de zomer slecht. Zo waren ook de ganzen vroeger dan normaal bij ons terug in Friesland. Er was een goed gestuwde trek, waar de weersomstandigheden met vaak de wind uit de zuidelijke sector aanleiding toe gaven. De trek van spreeuwen ging in november lang door. Het aantal op de landen fouragerende koperwieken en kransvogels is fenomenaal. Verder viel ons op 26 en 27 nov. in Friesland op het buitengewoon grote aantal van vele duizenden Kieviten, die overal op de weilanden verbleven.

F. Bloen
Veldlaan 8, Aerdenhout.